

Landskap: Småland

Upptecknat av: Edith Österlund

Härad: Västbo

Adress: Box 5, Hillerstorp

Socken: Kulltorp

Berättat av: Emma Österlund

Uppteckningsår: 1941.

Född år 1862 i Kulltorp

LUNDS UNIV.
FOLKMINNES-
ARKIVGård med flera ägare; rusthåll,
B. Östersborg 1/1 mtl.Svan på
ötn. foglbok

Sociala förhållanden.

ötn. I: 12-16.

Byggnadskultur.

ötn. II: 2, 4, 5, 16
" II: 23-25
" II: 34, 35, 39
" II: 41, 44-47.

Näringsar, livsmedel, redskap o. husgeråd.

ötn. III: 9, 12, 15
" III: 16, 17, 19-21
" III: 26, 27, 33
" III: 34, 38-40.

Skriv endast på denna sida!

ACC. N:R 7751

Landskap: ..... Upptecknat av: .....
Härad: ..... Adress: .....
Socken: ..... Berättat av: .....
Uppteckningsår: ..... Född år ..... i .....

LUNDS UNIV.
FOLKMINNES-
ARKIV

Retul avdelu. Sekt II lista 2.

Svar på frågelista för Atlas över Svensk Folke-
kultur.

ACC. N:R .....

Landskap: ..... Upptecknat av: .....
Härad: ..... Adress: .....
Socken: ..... Berättat av: .....
Uppteckningsår: ..... Född år ..... i .....

LUNDS UNIV.
FOLKMINNES-
ARKIV

Ätved. Avdeln. Sect. II Lista 12.

Svar på frågelista för Atlas över svenske
Folkekultur.

Skriv endast på denna sida!

ACC. N.R. M. 7751: 1.
Landskap: Småland Upptecknat av: Erik Östlund
Härad: Västbo Adress: Box 5, Sillerby
Socken: Kulltunga Berättat av: Emma Östlund
Uppteckningsår: 1941 Född år: 1862 i Kulltunga.

Lektion I: Sociala förhållanden
§§ och kostsövanor.

Lista nr 12: Skötseldar
Skötseldar: Det fria gjordes
upp blott vid påskan. Det
var påskaften. Detta stod
ungdomen för. De drago ris
då tillfälle gavs så det blev
stora löjor. Påskaften:
skynningen tänkte de påsk-
eldarna som fröjdade både
barnen och ungdomen. Det
var till att gå emellan bilen
i gårdarna och se vilket

Skriv endast på denna sida!

LUNDS UNIV.
FOLKMINNES-
ARKIV

Skötseld med
flera ejare
s. k. rusthill
B. Östlund
1/1 utbl.

I:12

avskr.

som var strikt stija och
skämts allt vad man orke-
de. På sädde man att man
skulle bränna upp påska-
kärningarna som denna
kväll sades komma igen från
Blåkulla. Broom lätet bra
och quistman flöja i luften
sade man att man brände
upp många påskkärningar.
Man flockade in i lätet allt
man orkede så att det skul-
le brinna och blossa högt
upp mot himmelen. På fri-
sokte myndmannas räkna
paskeldarna och se hur många
det blev och det stujades friskt
in i sena kvällen...

avskr.

Lista nr 13: Byfreständare.
§3. Man utsåg en byfreständare
som man kallade för "rot-
mästare". Denne utsågs
bland de betrodde männen
i byn. Detta skulle man
kunna om i byn. Men det
fanns bönder som inte man
ville anföra denna syns
att man kunde inte lita
på alla i byn. En kunde
kunna vara rotmästare i
svärga så tills han gått
tröttnade på det och försorde
sig det. Man valdes aldrig för
sin beständ tid. Hans äggs-
gift var att sammankalla bönd-
en i byn till sammankåden

I:13

avsk

av olika art, som t. ex. nya
utmarker som man ägde till-
sammans skulle säljas "sina"
till vederbörande "präst kyrka-
re kyrkvaktmästare" skulle
samlas ihop. Eller: Bete
som var samfällt skulle
lejas bort o. s. v. Alla skulle
därunder berättigade att ge
sitt utlåtande och enas om
dessu ting i varje fall. By-
stämman kunde vara om
att ha sin orsaken. Värdig-
hetstucken hade inte kostnads-
ken under tiden 1850 - 1900 ämnas
vara. Men det var innan den
era tidigt kända. Några andra
funktionärer valdes aldrig.

avsk

Byarkiv: Lista nr: 14:
§ 3. Något byarkiv i vanlig
bemärkelse fanns inte men
gemensamma byhandlingar
samt karta över rustillet
fanns. Dessa handlingar samt
kartan förvarades i ett litet
skrin vilket förvarades av
rotmästaren. Detta skrin
förde han med sig då det
var frågan om någon mark
sågades eller det var frågan
om tvistiga gemensamma ri-
gingar i utmarkerna, o. s.
v. Rotmästaren ejde ej rättig-
het att till någon person
i gårdar eller utome de näm-
nda ut vare sig byhandlingarna

I:14

avsk.

eller kartan, ty man fruktade
att man kunde ändra vägar
eller skada samma. Om vägar
är rustkälloränderna,
fristiga fall ville de kartan
eller skriva av vägar av
högkändingarna, fick han borta
göra detta ä ock och ställa
även under rotmästarens
suposikt. På det att han
inte skulle komma åt att
göra vägar skada på samma.
Byggnadskost skrivas icke i
keller fördes vägen skapade.
55. De handlingar som förut
finnas ännu i dag och kartan
likvis skinet där de förvaras.
Dessa ritningar om en tid helt olik
den nuvarande...

Arbets

Lista n: 15. Mindervärdiga arbete.

§ 3. Det fanns arbeten som var
mindervärdiga som t. ex.
att bryta ut gräsel in
områden och boplatser
det fick byggnadsstyrelsen
göra.

§ 5. En kunde kanske ofta slakta
de sina kreatur själva men
skulle en gammal lärst
slakta på gården gick land
till en fattare som man
kallade "rackare". Denne
fick god betalning ty bonden
ansåg det under sin heder
att ens gå vära detta
arbete. Rakor skulle rackar-
en få lunda om man vil-

I:15

vskr.

le ha skinnat av dem, det
sa gick heller inte under
sina, ty det ansigs rauheder-
ligt att göra

färd det och under hans
värdighet att alla hantverks-
sagens redskap som var på
Kinnarums lott. Han kan
tänka att hantverken i ett
hem blev sjuk och inte kunde
uppföra sina systrar i t. o. m.
ledugården, men mannen fick
på nya villkor göra arbetet
ty då skände han ut sig.

Den unge som ej hade minn
i huset läste sig själva då
han inte fick sig någon prisa
i slutet av 1890-talet då hans

avsk

syntes utslit sig silunda.
De' ai' sa' skamlit att
Hesse myötte, sa' en han
inte ga' te kyrkan....

Swärdens eller tygornas
gingo inte mer sa' unga
med vad de fick giva eller
icke giva men framtimmens
arbete fruktades lika mycket
av dem i varje fall

Arbeten som ett lucka till,
kunna smävat gödola ut
i ledugården och men
sidant kunde givas av un-
gar eller farfar som inget
annat och de giva, men ef-
av husbonden tjäta, vilken
var ett strä vassare..

arke.

Lista n: 16: Arbetskyfte.

§ 3. Det var blott slakttinger
som gao varandra ett hand-
ty vid byggen s. s. v. I bya-
lag brukades det g. Men vid
byggen brukade Vällrid bindes
na i gärderna. Vajlgor varand-
na med mattor, man
brukade rusta dit som det
byggdes som man sade. Åtta
frimingsstakar en fint råbäst
samt stora luggstakar, riv-
ostar samt stora veltjänare
och kakor. Ibland rustade
man även med sovel som
s. ex. en järnby, en kalvstek
på flera kilogram, en lytta
smör, stora bukter ugök s. s. v.

Man rustade även strost
på stora kampfot och fride
till gälden där man byggde.
De som rustade till gälden, där
som byggdes fingo sedan ett
stort kalas då bygget var klart
och firdigt.

Det kyrkostycke som mest
frickom var slätteröl. Det
var vanligt att då man hade
vänt med arbetsfolk byfö-
ket infunnit sig tjilvånt
på bestämd dag medfjande
redskap att kasta med och
slätten avslutades samma dag
sunder stj och glän. Man
hade sinnefullt rökt på dessa
gillen. Det vandades i över-

gläd och glädjen stod högt
i tak. Detta var blott by-
laget som gjorde detta sin-
duellan. Det var här ald-
rig fråga om ersättning
för arbete man utförde på
detta sätt. Alla tyckte att
detta var hjärtans redigt
och man tyckte man fick
full ersättning, därför att
det var enbart glädjande. Att
byta linet blev också då
fråga om verkligt arbetsbyte.
Då byttes man att byta
på olika tider för att alla
skulle kunna hjälpa varand-
ra. Dessa bytregler var
mestadels i oktober efter dags-

arbetets slut. Bydegillerna
voro riktiga kaptit, skander för
mydomen till vilka de gingo
med odelat vige. Under skutt
och glans klappade bråttom
vid en lyktas sken och när
man bråttom fridigt saulades
man i gärdar där man er-
höll riklig fripligad i form
av kaffe och litte sorters dygg,
samt smingis med riklig
pälugg risgrasgräs med mjölk
samt ostkaka och lingon, m.
m. dyggen och jorin som
också fripligad är äcks skind.

När andra gillen där man
lyfte arbete och man sedan
ej om fast det blev en annan

ACC. N:R.

No. 7751:15.

Landskap: Småland ..... Upptecknat av: Edith Österlund
Härad: Västbo ..... Adress: Box 5 Hillerstorp.
Socken: Kulltorp ..... Berättat av: .....
Uppteckningsår: 1941 ..... Född år ..... i .....

LUNDS UNIV.
FOLKMINNES-
ARKIV

Avskrift av brev av den 16 sept. 1941.

Jag hänvisar till de frågor som jag besvarade förl. vinter ang. ägare å Bolet Österskog 3/32 mtl. För övrigt har jag tagit mina rön från hela rusthållet och bygden i övrigt.

Skriv endast på denna sida!

ACC. N.R. M. 7751:16.
Landskap: Småland
Härad: Västbo
Socken: Kulltorg
Uppteckningsår: 1941
Upptecknat av: Edith Astlund
Adress: Box 5, Sällarby
Berättat av: Emma Astlund
Född år 1862 i Kulltorg

LUNDS UNIV.
FOLKMINNES-
ARKIV

Sektion II: Byggnadskultur.

Lista nr 2: Krovrike.

§ 3. Sådan byggnadskonstruktion
har ej förekommit i dessa
trakter. Berättaren har var-
sak sett sådana byggnader
eller varit följande om dem...

Lista nr 4: Band och strävor

§ 7. Jästgjorda med infällning i
laxstjäckform.

Det förekom för i tiden en
sammansättning av två olika trä-
stycken i trästolar i ladu-
gårdar, aldrig i andra hus.

Skriv endast på denna sida!

§ 1. A.
Rusthill
Sällarby...
1/1 usth.
Flersägare

Stu II: 2

Stu II: 4

Träet var nedfällt i en fri-
 djyning, vilken vidgades med
 andra som en laststjert
 som på fig. 3 a-b. Så be-
 gynnade man samtidigt
 tränaflor. Dock aldrig i
 andra hus än ledningshus.
 Aldrig i brenningshus.

§ 5. Lista nr 5: Träsnide bind-
 ströcker. Sidans bindströcker
 eller sidans byggströcker
 har ej varit vanlig på den-
 na plats. Vore sig berättelsen
 eller andra äldre personer
 kunna till detta byggströ-
 sätt. Det kan ha förekom-
 mit i former tider men ej
 nu. bind i våra tider är utgå...

trötta.
 för i tiden
 i brennings-
 byggnad när-
 . Troen har
 lita en en
 om på fig.
 i stället i

Tab. II: 5

ningen samt
 bild, 9 a.
 . blott i
 - ensig det
 att ligga
 utlös. Man
 ekte där med
 . Det siste
 ensens hembyggd
 i. Östergöt
 byggnad. lilla i den

Lista nr 23: Trädelade stugor.

83. Kanbyggquader har funnits
i hela socknen med ett
stort stugrum och där-
bredvid en mindre kammar
kallad "siakammare" samt
ett stort lik gäende över
husets hela bredd. Eldstid-
ernas plats som på fig. 14 a.
Yttre vindfing järn...
I en i stugrummet var
en dörr på var sida om
rummet. Den ena gäende åt
höger den andra gäende åt
kammaren. Från likets mitt-
sida gick dör ut ibland
till dörren ut på gavel-
väggen allt efter stugans stor-
lek.

Arv

Lista n:r 24: Eldstad med bak-
ugn i vardagsstugan.

63. Det fanns eldstäder med
dubbel anläggning, den ena
delen en öppen känd med en
mur emellan och bakugn med
gruva framför, men, dessa var
dock ej så vanliga här i den-
na trakt som på bild 15 b.

Städens och bakugnens
golv ligo på samma höjd.
Rökledningen var gemensam
och steg delvis över ledda
Bakugnsmynningen vette
åt gaveln, som här ses
Bakugnen här mynnade ut
i själva kändan. Dessa eld-
städer med bakugnen voro de
mest vanliga i staden...

anord
B

lista nr 25. På kassets baksida
utskjutande bakugnsrum.

§5. Det finns något enstaka gen-
malt hus som bakugnsrum-
men sköt ut i det fria som
i bild 16 c. Den sköt ut
ungefär ett par alnar el-
lev något mera. Bakugnens
botten som den först bestäm-
na, se ritu.! Någon rund eller
djuktantig käll finns ej in-
muret i bakugnens botten.

Fjätta bakugnen som sidan
var ej muret mer än i en
rännig oss utskjut. Men det
finns ett rum muret i en
slags övre rännig västan upp
vid taket över bakugnen men ej.

Arvid
Z.

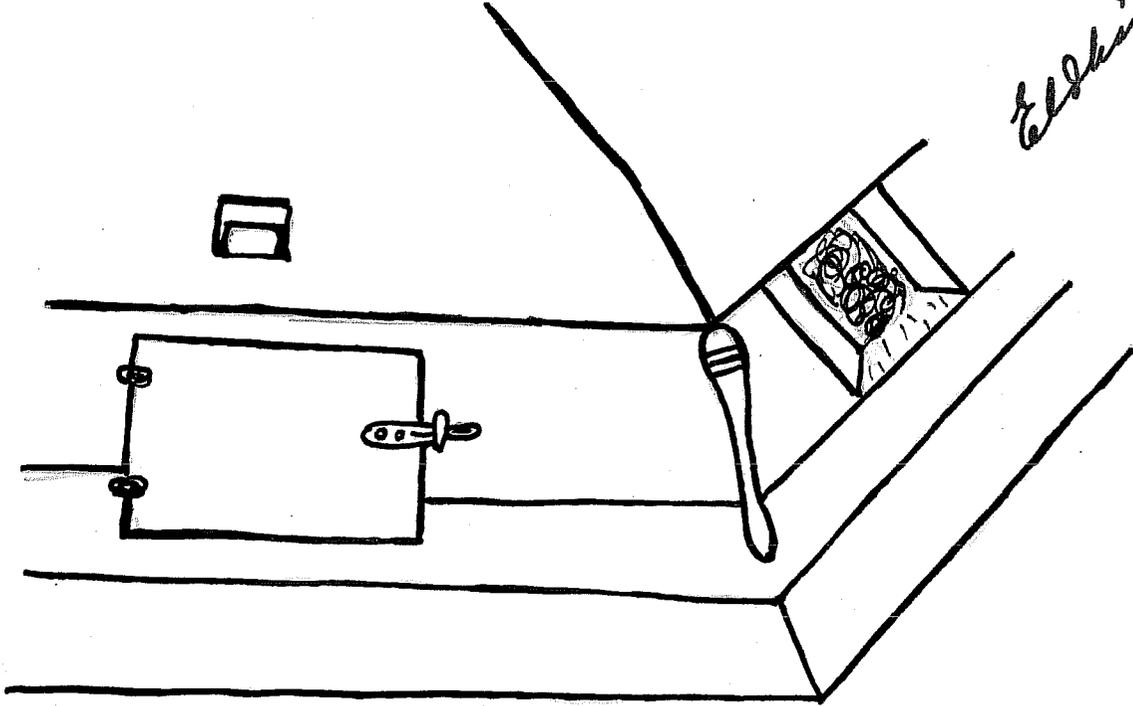
från denna sida eller i denna bild.
I denna rum var en lutka med
en tegelsten i då man eldade
rynen tog man bort den så det
skulle dröja lättare men då
man bakade visk man satte
i stenen ty annars bakades
i brödet riktigt. Ty det blev
då dröigt i rynen.

Då som fanns en andra rining
sya var denna egentligen ett
litet rum vid sidan om i
övre rummen. Där hade man ofta
barnen att sova på vinkbräll-
arna ty där var rent och gott.
Detta ryms rum gagnades annars
till att lägga upp varjehanda
saker i, samt spingsbickor och

LUNDS UNIVERSITETS
FOLKMINNESARKIV

Kullbryggen (Västbo)
hird
No. 7751:23

Edshingen

1
Pärka-
mass
+
Sax

2
Sax
i det på

Bakgrun

Sända i tryck de förhållande riktigt
Anra här. Man vet of värfri
man gjort ett rum i rumen
som en övervinning. Kanake
fri att ligga saker där som
skulle tolka, i varje fall
omvändes eller utnyttjades
det fri sådant ändamål.
Barnen som också där som
varnats men var det var
inte berättat och man
fri deras skull. Så kunde
man där ligga in värfrihanda
nyttredskap som var väl
frånvarande i denna plats.
Man detta övervinningens
inte heller i var stuga eller
rättare i varje korninghus...

Lista nr 34: Loftboden.

§ 3. Håja sidana loftboden har aldrig funnits i denna best.

§ 5. Lista nr 35: Hugen.

Hugen var byggd med trisk-kista åt ena sidan och en lada åt den andra som i fig. 22 b. Bottenarna i kista och lada var av olika höjd triskkistan låg dubbelt så högt allra minst som ladan. Upptröskaren låg i de flesta fallen på lingsidan. Åt ena lingsidan mitt för triskkistan var vandringshuset tillbyggt. Detta hade dock ena bakresning och var täckt kantigt. I denna ort

St II : 34

St II : 35

St II : 34

Jag var visserligen någon gång
där man hade stall och fähus
i en underrumning, men detta
byggandesätt var g. så vanligt.
Hägnen bestod blott där och
var i socknen. Tristhista och
lada bredvid varandra och
logen därintill över lunds
eller ladugårdens hela bredd.
Man har här blott lång-
logen, några andra är ej
kända. Man beqvämde en
kirkman upp till loarämet
logens övervinning. Egentligen gick
inte kirkman upp på detta räme
utan till där bredvid liksom liksom
än detta kallat "kirkman". På
logens andra sida låg en lada

kallad "kolan" eller joräsa.
Botten i denna var mycket
lägre än byens botten. Sedan
låg jukuset däremot. "Kile"
har vi aldrig hört nämnas
här i varje fall.

Under 1840 - 50-talen vi-
de man en friskvagn som
köides fram och tillbaka. Sedan
lade man bort detta bruk
och tog till sliga. Rindsliga
som här nämnas har aldrig
funnits i denna trakt. Ej
heller tröskkult som köts
runt i byen.

Tröskistan kallades här
för "tröskeverkstån". Byen
kallades dess för "Lån"...

psall.

ACC. N:R. M. 7751'28

LUNDS UNIV.
FOLKMINNES-
ARKIV

§ 3. Lista nr 39: Kringbyggda gårdar
I sina trakter har aldrig fram-
trätt några s. k. kringbyggda
gårdar.

betu II: 39

§ 3. Lista nr 41: Gärdsgårdar.
Sådana gårdsgårdar som på
fjerr 30 a. var vanliga i äldre
tider och kallades den då fri
körtjärskär. Man tyckte att
dess ^{mo} bekändigare att gårdsla-
tet en duklig kull kunde ut-
gå. Detta slags arbete svann.
Man kunde mycket lida sådana
då man kunde getter och kal-
lades den då fri "getjärskär".

betu II: 41

§ 4. Så förekommer gårdsgårdar av
vanligt slag med vidjeband eller
kanter, stängslan (= betorna) be-

Exp. Ark.

stods ar mycket långa föga
sluttande stavar, som   fig. (= stavra)
30 b. Det fanns också kött
och starksluttande som  
fig 30 c. Tidstrid fanns
också i de flesta fall. Dubbel
eller i sexform var men s ll-
synta. Sidana g rdsg rdar
som   fig 30 d. kan   fanns
bör. Man använde olika
typer samtidigt.

Steng rdsg rdar kan också
fanns men blev ar st r-
re sidana som   fig. 30 e.
Det var riktiga steng rdsg rdar
som byggdes i äldre tider,
men de var dock   så vanliga
som t g rdsg rdarna...

Lista nr 44: Kølur
 S. J. Bastur badstuga var aldrig färdig
 men för länge tillbaka kallade
 man kölur för bastor. De
 voro avsedda att torka lin
 och malt på vilket man ock-
 så gjorde. De voro byggda
 för att torka malt och
 lin på och ej annat ända-
 mal.

De voro byggda ofta in i en
 sluttande backe eller gjorda
 in och murade där med en
 väg på den ena gaveln att
 gå i. På motsatt gavel
 var en dörr och där på lämn-
 platsen en tröstställning av
 evnada pinnar som man torka-

Ch II: 44

avsk

De lin på. Även malt toka-
des frist på dessa sammansjöt-
na pinnar, varoför mältet
järdigtorkades på lårvärfummen
med slät plan yta. Det
finns ännu i bruk sådana
rövar sedan yngre tider.

Och de äro som sagt ännu
i bruk på platser där man
plantar lin där och var
i socknen. Och gagnar på
samma sätt. Men att 'mälta'
och torka malt är en sakt
och minne blott. Det finns
ingen som gör det längre.

Men för ett 20-tal år sedan
'mälte' man i Österbos och
på någon annan gård där och
var också...

Kiluan var som sagt in-
grävd i en backslutning
och därför erfordrades en
lång mur där man skulle
elda. På motgårdarna var
en dörr in till "lavvån".

Kiluan låg här på platta
marken och var därför starkt
utsatt för rita vid bränt
beträffade. Men kiluorna blev
aldrig så gamla ty ritt
som det var rikade det bli
för varmt där man eldar
den och brann den då upp.

Den sista kiluan i Östusky
revs ned ty den var inte
brukbar i varje fall därför
att muren var förstörd så den
kunde ej eldas i.

ACC. N:R. ....

Landskap: ..... Upptecknat av: .....

Härad: ..... Adress: .....

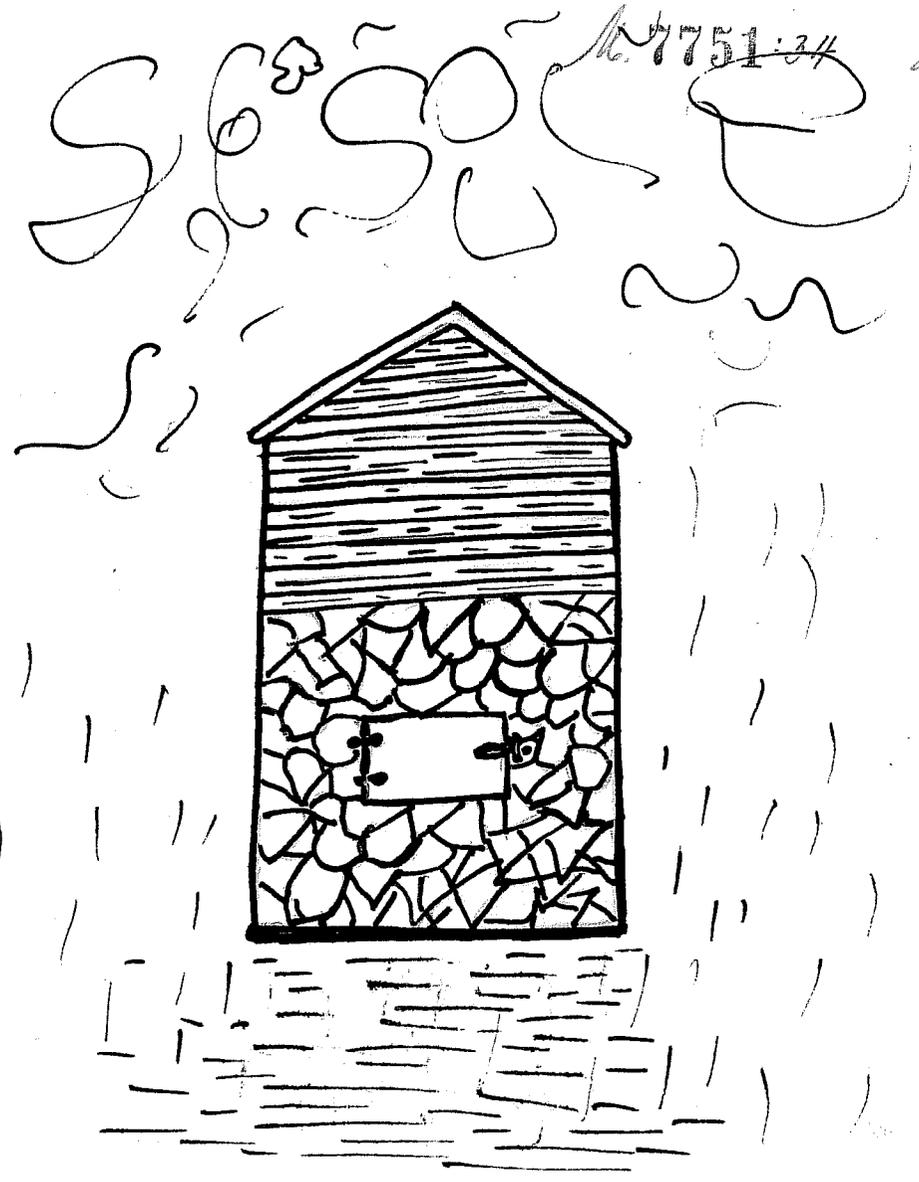
Socken: ..... Berättat av: .....

Uppteckningsår: ..... Född år ..... i .....

LUNDS UNIV.
FOLKMINNES-
ARKIV

osk

No. 7751:34

Småland

LUNDS UNIVERSITETS
FOLKMINNESARKIV

Kölna

i
Kullerup
(Västbo kind)

Kölnas
en gavel
med nyan att elda
i.

Oktoberdag i Östergötland

FÖ

enka

Lista nr 45: Byggnadsmaterial.
 § 3. Till byggnadsmaterial be-
 gagnades furuträ: Detta
 fören av timmer plank
 och bräder, m.m. Till kon-
 ingstens och ledningarna be-
 gagnades timmer. Till ut-
 husbyggnader begagnades
 begagnades oftast blott bräder
 till ytterväggar. Virket läggs
 mer än ett år före begagnan-
 det och lades väl upp för
 att torka. Man var mycket
 noggrann med att det skulle
 torka väl innan man bygg-
 de för att inte lussen skulle
 ändra sig sedan eller då
 det var färdigt. Tränings an-

Btu II:45

avsk.

reandas vid byggen till att
sammansätta Gårjekända land
och skänker med. De voro
groot tillvaxade litet gröne
i ena ändan och litet sur-
lase i den andra. De voro
mycket vanliga i både skäre
och vinnede format.

Man använde timmer
till och med till innerväggar
i hus eller snellväggar
som man brukade säga. Lite
groft som det man byggde
av till yttreväggarna.

Detta var en till en somm-
ar tid och slutade man
att timra hus vid 1900-tal-
ets början och gick bygguts-
kräster en my tid till vites...

rocks.

Lista nr 46: Kalodivaren och

§3. varse.

I äldre tider hade man kalodivaren i Lemingshus såväl som i Jäkhus och Ställ. Men de voro borta före 1850. Det vill säga i Lemingshusen. Det finnes enigen äldre stuga där och var där man kunde få se kalodivaren in på 1870-talet men dessa voro då mycket, mycket sällsynta. Beithmen har dock sett i sin ungdom.

Men kalodivaren i Ställ och Jäkhus har gammits och finnes nu i Dag i Österby på sydda gård varifrån vilman-

evok.

med upplysningar i special-
frågorna för etnologi under frist
halvåret. Och - det finns
kaluttrisar å en gård till
i Östusky nämligen (housgård)
och där komma att finnas
länge ännu. 54. Boisarna öpp-
nas utåt. De vore af sam-
manfogade med hjälp av
vatten å dess. Det här med
all säkerhet till mycket
äldre tider. Ladugården i
housgård är byggd år 1869
och ladugården å den frist
nämnda gården var byggd
år 1865. Boisarna mo fri-
satta med riktiga svenske-
gångjärn grova och kraftiga...

avsk.

lista nr 47: Tunnanfruster
 § 3. Strossbotten och järnspisar.
 Tunnanfruster började man be-
 gagna på 1880-talet men många
 kom kommo de i bruk långt
 senare. I smuliga gårdar kom-
 mo de inte i bruk förrän
 i början av 1900-talet. Dub-
 bla strossbotten kommo också
 i bruk i början av 1890-tal-
 et men i smuliga gårdar
 långt senare, ja inte förrän
 i början av 1900-talet.
 Järnspisar fanns i byg-
 na landsgårdar i socknen i
 slutet av 1890-talet men
 men allmänt redan 1880-tal-
 et. Även det fanns gårdar

Cat. II: 47
 avsk.

som man ej kunde sätta in
järnspisen förrän framåt
1900. I Bolet, Åkersky, sat-
tes y in någon järnspis förr-
än år 1909. I Svengård
någon år tidigare.

Det fanns de som gavs
sig vildeligen fri att tuka
i de nya järnspisarna och
det var många som vågade
tuka i dem sedan de var
insatta. De menade att gott
kylskåp inte skulle bli
bra i dessa moderna spisar
ty de voro fri kälja. De
villo sig emell vid den gam-
la rügen där de kände sig
på den säkra sidan...

avsk.

ACC. N.R. M. 7751:41.

Landskap: *Småland*
Härad: *Västbo*
Socken: *Kuelby*
Uppteckningsår: *1941*

Upptecknat av: *Edith Östlund*
Adress: *Box 5, Kuelby*
Berättat av: *Emma Östlund*
Född år: *1862* i *Kuelby*

LUNDS UNIV.
FOLKMINNES-
ARKIV

Sektion III: Håringer, livsmedel, redskap och husgeråd.

Lista nr 9: Ägogemenskap.

§ 3. I *Östuby* och i flera andra byar i socknen förekom ägogemenskap. Det som mest kom i fråga var då byggsätt (sätt = ängslätt) så ägde man och/eller ett gammalt obebott *Kuelby* gemensamt. På *Kuelby* och *Västbo* byarna fanns ingen slätteräng, där blev det att slippa kreaturen fri gemensam betesgång...

A. *Sid*
med flera
ejur s. k.
(rusthåll)
B. *Östuby*
1/1 utl.

II:9

Aron B

Skriv endast på denna sida!

Flättvängen som var gemen-
sam var vad man kallade
i 'utaja' = utajor. Dessa
slog man då tiden kom
och räddade, samt ansade
kött gemensamt. När kött
var fukt skulle det delas.
Det delades då upp i åtta
fjannar till en ätting, två ätt-
ingar, sexton fjannar. De gårdar
som var egna till en och en
katt ätting skulle vardera ha
fren och en katt köj som innehöll
fyrofyra fjannar. Det var att
ta bort en ättafjannarköj och
dela en ättafjannarköj vilket i sin
helhet delades kött efter mantal.
Men, efter lantmäteriet i slutet av
1890-tallet slutade detta att vara till...

Arb
20

lista nr 12: hien.

§ 3. Den gynnade samma tie
både till att sli och skära
med. Hien var av typ 9,
å bild 37. Skftet var delsam-
ma "liksnyggarna" = handtygen
både samma form och placering.
Hien hölls med höjra hand.
I det handtyg som vette längst
åt bladet och med vänstra
händen i det andra. Bladet
var fäst vid skftet med
elst ca järning samt en rund
ögla, att skruva fast bladet
med, eller lossa det från skft-
et. Den bästa hien var för
mycket ridd om, den fick inte
yngre personer kantas, de var

S. A.

Osterky
Rusthilt typ
Sind nr.
flera ägare
1/1 utbl.

III : 12

ANON
B

Lista nr 15: Tröskbult och
Körkrogn.

- § 3. Under 1840-50-talen breddes
sträsidan ut på högen och
höjde man däröver med
en körkrogn. Än ryman
sig ut i berättelsen; då
hon blott varit berättad om
den. Var den tillverkades af
af heller känt. Högen var en
Vinglöge även då. Tröskbult
var däremot icke gammalt.
Än körkrognen höjdes
af af heller känt då detta
af gammal till; hennes barn
Dora ens, utan blott berättel-
sen därom. Men tydligt af att
ryman nu gjord vid något värtig-
gude bruk.

III: 15

Linné
J. J.

Lista nr 16: Vänner och sidos-
skolor.

- § 3. Man har fick recensat så
genom att kasta den över
loggbock med en "kastaskuv-
äl" (en liten träskuffel. Detta
var brukligt ända in på 1900-talet.
- § 4. Man har också använt
stora träskolor med långa
bågformiga genombruk. Kend-
tyg. En sådan kallade man
för "kastaskuväl" i varje
fall. (Vänner var man till-
räg hört talas om här i den-
na trakt.) Dessa skolor var
man så rädd om att de fick
vara så användas till annat än
detta ändamål, eller man fick
läsa dem av tygen...

Lista nr 18: Själlän.

§ 3. Man kan här förvänta mjöl
i dylika lämn. (kallade mjöl-
bistar) för kreaturens rikning
till "pälmå" (= blundapå t.e.c.)
kackelse till kreaturen eller
dricka till kalvar och nyföda-
de kr. Dessa skulle ha mjöl-
dricka (= mjöldricka) vatten och
mjöl. En väsentlig mjöl bestod
för detta dricka, som oftast var
förutom blott vatten, för kalvar-
na en blandning av skellan mjölk
och vatten - äldre kalvar fröstis!
Själlän stod i för- eller kölad-
an dessa vore i stila med fig.
40. Singjimen vore av järn. På
locket och sidryggen, hade dessa singjets.

ETH III: 18

ACC. N.R. M. 7751:48.

LUNDS UNIV.
FOLKMINNES-
ARKIV

Men man hade också mjöl
i stora kar och då kanske
man hade lock på dessa. Man
hade också kar utan lock man
kanske då brukade lägga i ett
sicke eller en sack över i stället.

Fäden hade man förmodat i
stora bingar med lock till.
Så i lodan och i stallkar-
narna stodo dessa bingar.

Man hade även stora sidob-
bingar inne i lodan eller
på loftet i knivhuset.
Man hade även mjölbingar att
förvara mjölet som brukades
vid bakning och grötsteking.
Detta för att det ej skulle få-
ga någon skada på mjölet till...

Lista nr 19: Flitade kalunköril.

§ 3. Flitade kalunköril att
frönaa sig i kar kar
og fennits. Berättaren
har og me sig sett dylika
eller hört någon berätta om
dem.

Men om det rose friga
om kusköril utbetade kalu-
körn skulle vi kunna berätta
sig. Men lit oss inte
blanda samman ^{det} med det
som vi avses. Det är
vitt skilda saker. Men friga
kan så skola vi tala om
vid roket vi ägt i vår bygd
i den vägen kanske det finns
något kvar av denna kusköril
i vår frifaders gård!

III:19

(Dessa
är uppteck-
ningen.)

avsk.

Lista nr 20: Bröd.

§. 3.

På 1850-60-talen kokade fattiga folk i gården ofta kornmjölsgröt till kokills-
vard. De mera berygna
kokade gröt av rågmjöl
eller kornmjöl. Till
jullagtiden kokade man korn-
mjölsgröt av eget förråd,
man lät vanligen mala
korn till gryn. Dessa
gröt ansågs som en rik-
tig delikatess. Kornmjöls-
gröt var de fattigas jul-
gröt. De hade ej råd
att köpa risgryn utan tyck-
te i stället att kornmjöls-

Arbok
nr

gröden var ca sju-syften
rätt för dem.

Det gärd i Östsky vi
har trytt våra kon från
grynade risgrynsgod vid
julen samt också vid
andra viktigare tillfällen.

Till exempel i slätten
då slättarbetet höll på
att lyftas kom man i
huset med slättgröden
till folk. Det var då
god risgrynsgod. Och man
inväntade denna måltid med
stort intresse ty risgrynsgod
varkades ej i vardags-
lag. De mindre lungen fa-
miljer i gården fick tillä

till gods med konyngs-
giss till slättygit.
Giten serverades i stora
fat. At man komma i
kammret så serverades giten
i ett stort fat med ett
lika stort fat mjölk bred-
vid. Varje familjemedlem
hade sin särskilda sked
av horn eller trä. Dessa
lades fram på bordet och
stolen sattes omkring och
skedarna lades på sin
respektive plats där var
och en familjemedlem hade
sin plats. Så satte man sig
till bords varjaden läste
till water och man började så

ingen tyckte att det var
förunderligt. Det var blott
som det skulle vara. När
man kan gräs åt slätter-
ingen var det ofta till mid-
dag eller "därva" som man
benämnde midtiden. Annars
åt man gräs till kvällen.
För slätter och avslutad fri-
än vid aftnvard, så kom
och grästen försen vid detta
till.

Det kände också att man
kan bort gräs som giva. Det
sa brukades då mest vid
julhögtiden, då det fri-
kom att man kan risgräs-
gräs till mindre begra

De släktingar som giva.
Då sattes gröten i första-
gan julkvällen. Ty in skul-
le man ej gå. Men det
var en skam och dessa om
man gjorde så. Tyst och
friskligt sving man sig in
och satte fasset på en fullt
regulär plats så att gröten
ej skulle bli stäande. Sedan
björman man hem allt man
ordade och gjorde sin egen
julgröt. Som hjälps bara alk-
ij gröten ut. Det var ej
vanligt att man en best
gröt vid byggen i granngården
eller dyl. tillfällen. Kåse-
grysgröt kom i bruk för

än man kom in på 1900-tal-
et. Denma gräs har blivit
allt mera populär bland
allmogens i senare tider.

Gräs är mycket gott
numera g så mycket
men man brukar ännu
rånyråsgräs i bondgårdar.
Det är ett så stort ut-
sträckning som i äldre
tider. Rånyråsgräset

är så gott som församma
en matsedel, man ser
den sällan eller aldrig.

Rånyråsgräset är ännu
i bruk men mest vid
julkigtiden, men även och
vid andra kigtider och helg-
dagar...

Lista nr 21: Brödsäd.

§ 3.

Under 1850-70-talen var
blandsäd den rik och kon-
re, det mest vanliga brödet
för allmogebefolkningen.
Detta bröd användes av både
fattiga och rika ty rik
odlades ej i höje/gråd.

Detta bröd användes som
sagt ännu senare, ända in på
1870-talets slut. Då började
riksbrödet tränga ut blandsäd.
Det på grund av att man
allt mer allmänt odlade
rik i orten.
På den tid då man åt
blandsäd, brukade man

III : 21

Aron
R.

aldrig baka råbrödslingon
mer än till julstiftiden.
Den enda tid på året man
fick smaka råbröd. Kan-
ske också att någon baka
bakades och smäktes i fjär-
dingar med brusen innan
man satte det i ugnen. Des-
sa kakor var av råmjöl,
men vore blott avsedda
från främmande personer.
Detta bröd bröts i fjärdingar
då det var färdigbakat och
bjöds med smul på åt
främmande som kommo
på besök. Detta var unge-
sket vanligt att bjuda främ-
mande på sidan bröd...

Lista nr 26: Skötselning av
får och getter.

§ 3. Att mjölken får kan vara
aldrig varit vanlig, men
väl att mjölken getter.
Man använde dock get-
mjölken i sådana fall
som t. ex. då korva skulle
gå att smaka. Då blev man
mekanda bemygen att äta
getmjölken, annars åt man
den inte då man tyckte
att smaken var från. Men
man kunde mjölka gett-
erna för att ge små grisar
mjölken. Då man inte be-
hövde den för annat änd-
mål. Så var det med denna sak.

III:26

Arnk
2

Men, man kanske ansåg
att man behövde skaffa sig en get
eller två om någon familj
en blev bröstsjuk, sukkan-
svertigen lungsjuk. Beträffande
ansågs som ett botemedel
mot denna smygande
sjukdom. Många gånger hade
man getter blott för den-
na orsak och det ansågs
vara ett riktigt botemedel.

För övrigt ansåg man
inte geten vara något nytt
djur alls. Men det var
rätt så vanligt med getter
i orten fast det var be-
svärligt att gårdarna så
att de blev där de skulle
vara...

Lista nr 27: Ost.

§ 3.

Man ystade mestadels
 best och slag av ost rikken
 ost man kallade kem-
 ost. Ostarna ystades i
 ystkorvar, flatade sidana.
 Ystningen tillgick silunda.
 Man värmden mjölken i
 en kittel på spisen, var-
 efter man lade i löpsten
 man sjöto tagis reda på
 vid kalvslaktning. Man fick
 se till att mjölken ej blev
 för varm då man lade i
 löpsten. Då fick den stå och
 koka sig då man lagt i
 löpsten. Under tiden lagade man

Arv

2 ordning ystkegarna. Dessa
sattes till en kittel med
ett par kippor och satte
under som stöd för korgen,
en i sänder. Då lades en
cutinns handduk i korgen
sedan den först varit öpp-
pad i vasslan och uovi-
den. Då tog man ett dersch-
slag och öste upp osten med.
Då lade man i korgen under
det ett par bitar brama-
de en vasslan och såmedelst
frände osten. Då saltades
osten mellan varje lag för
att den skulle få god smak.
Då ystades denna lag full
och så tog man en lag och

berijade giva en ny ost, på
samma sätt om man hade
ost därtill. Sedan blev det
ett kapitel för sig att skita
osten så att den inte jyste
under tiden. Den fick en stå
där som var för varmt man
fick vända den ofta och skita
den väl så att den blev lä-
cker och god.

Man gjorde också ost med
"plockå" till hjälps. Den gick
dagen ostlade man en del
mjölk kramad upp osten som
blev och frivände den till
följande dag. Så ljplade man
en mjölk. Så tog man fram
"plockåna" som förra dagen

glockade snider dessa och
blandade dem med den
nya, ljuliga ost, så
blev detta ett slag av ost
kallad silunda. Ost med
plaka i. Denna ost blev
också mycket god och smek-
lig. Det var en buder för
en kusander att kunna
ysta god och smaktig ost,
omför det ofta blev till en
färlan, så gott som, vem som
skulle få den bästa osten.

Den ystade särskilt stora
juloften som icke fingo skiv-
as förrän vid julnattens
Dessa ostar räknades till de
förrästa. Det fanns ingen

Skummjölk i dessa.

Man ytade även vardagligt
av skummjölk sedan det
hade man äckt rent i
kyl och soika. Då ytade
man av sot mjölk
och kammjölk tillsammans.

Denna ost kyddes med
kummin^{ost} och ansågs
derför mycket delikat.

Fagen användes med
bedräglighet och utan ost
en enda dag under året.
Ost och besök skulle framman
de ofta fignar med varfri
man icke kunde vin. Osten
förutän. Den var alltså van-
lig i huskällan på den tiden.

Lista nr 33: Suidade käll.
 § 3. Suidade käll i denna form
 som här förekommer finnes
 icke. Men, suidade mjölk-
 käll eller skålar finnes
 i oval form. Dessa skål-
 ar användes blott att
 förvara mjölken i och
 finnes blott som väntat
 i oval form.

Dessa skålar användes all-
 tyg ~~de~~ som tryckeskål utom
 blott till det ändamål
 de voro avsedda för. Och
 man var mycket noggrann
 med att de aldrig fick
 användas till något vidkom-
 mande ändamål...

Boon
Lund

Lista nr 34: Forrövade
§ 3. Dyckeskärl av trä...

Man begagnade svärvade
träskälar försvade som
bollar fig. 50. Även andra
försvade som bollar eller
kulor utan minde eller
större försvad. Dessa skilja
särskildes dock ej som dyck-
skärl utan försvade man
dem till att försvada smär
i då man kändat. Man
särskildes dem också till att
försvada mjöl i mellan
kärningarna. Eller att vara
uppå då man bakade.

Skilja ^{av trä} försvade som kulor
har aldrig försvadit: dessa uter!

III : 34

avsk
144

lista nr 38: Ryggbärning.
§ 3. Ryggbärare ~~en~~ flitad ^{en} väder
eller spin har aldrig varit
brukligt här i våra trakter.
Ej heller beagnades någon
så kallad ryggnes, eller
frästallning för Ryggbärare.

Men, det var däremot
mycket vanligt att låsa
bridan på en kapp som
var en kusk på i ena änden
att hånga bridan på. Denne
kapp bar man med bridan på
en axel och man gylth-
de ofta över bridan från den
ena axeln till den andra.
På gick man ofta långa vägar
och bar bridan på det sätt.

lista nr 59, Luretskep.
§ 3. Kuber all järketa linet
med bar man aldrig använt
i dessa bcker.
Man bar ej heller brukit
linet med s.k. stingslyfta
som ä bild 54. Detta redskap
är ej känt här alls.
Man bar bar skiktat med
skakka i form av ett
svärd. Vidana redskap
är mycket kända och alltid
använda vid linets rengör-
ande i våra bcker. Vidana
finnas kvar i gårdarna den
dag som inne är. Fast det
inte är så ofta man odla
lin numera så de komma ej så
ofta till användning.

avcka.

lista nr 40: Träskor.

§ 3. Träskor var begagnade och även tillverkade i socknen. Träskorna var helt av trä och utverkade. Man ansåg att träskorna var både värna och starka och de gjordes i gemier av en bred allmänhet. Man lät göra träskor t. o. m. till de små barnen. Man begagnade träskor ända in på 1880-talet, då de sedan bygdes försvunnit allt mer och mer och trängdes ut av frihofforna, som dock inte sågs med blida ögon av i synnerhet äldre personer.

Det finnes 3 à 4 stykker
friskrivninger i socknen.
Alle dessa hadde båttonn
med ett tillverkt friskriv-
da de var som mest i ryd.
Men her oheri begynte
friskrivning som varit frædd
med overliden heri dessa
har man heri kallet "Kime-
friskrivning" antagligen har de
 varit gjorda her. Dessa friskriv-
ning har dock ikke varit
i bruk heri fræm i jor
1900-talet. Men dessa
begynte og en heller och
det ar nok ikke lats att
leta upp ett par friskriv-
ning i socknen numera ....